

Predmet C-222/23**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku u skladu s člankom 98. stavkom 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

7. travnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sofijski rajonen sad (Općinski sud u Sofiji, Bugarska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

7. travnja 2023.

Podnositelj zahtjeva u postupku za izdavanje platnog naloga:

„Toplofikacija Sofija” EAD

Predmet glavnog postupka

Zahtjev sudu koji je uputio zahtjev da izda platni nalog zbog novčane tražbine

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a radi tumačenja članka 18. stavka 1. UFEU-a kao i članka 4. stavka 1., članka 5. stavka 1. te članka 62. stavka 1. Uredbe br. 1215/2012

Prethodna pitanja

1. Treba li članak 62. stavak 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012 o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, u vezi s člankom 18. stavkom 1. i člankom 21. UFEU-a, tumačiti na način da mu se protivi to da se pojam „domicil” fizičke osobe izvodi iz nacionalnih propisa kojima je predviđeno da se stalna adresa državljana države suda pred kojim je pokrenut postupak uvijek nalazi u toj državi i ne može se premjestiti u neko drugo mjesto u Europskoj uniji?

2. Treba li članak 5. stavak 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012, u vezi s člankom 18. stavkom 1. i člankom 21. UFEU-a, tumačiti na način da on dopušta nacionalne propise i nacionalnu sudsku praksu prema kojima sud države ne smije odbiti izdati platni nalog protiv dužnika koji je državljanin te države i u odnosu na kojeg

postoji utemeljena pretpostavka da ne postoji međunarodna nadležnost suda, jer dužnik vjerojatno ima domicil u drugoj državi Unije, što proizlazi iz prijave dužnika nadležnom tijelu da on ima prijavljenu adresu u toj državi? Je li takvom slučaju bitno kada je ta prijava predana?

3. Treba li, u slučaju da međunarodna nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak proizlazi iz odredbe različite od članka 5. stavka 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012, članak 18. stavak 1. UFEU-a, u vezi s člankom 47. stavkom 2. Povelje o temeljnim pravima, tumačiti na način da se on protivi nacionalnim propisima i nacionalnoj sudskoj praksi prema kojima je izdavanje platnog naloga, doduše, dopušteno samo protiv fizičke osobe koja ima uobičajeno boravište u državi suda pred kojim je pokrenut postupak, ali se utvrđenje da je dužnik, kada je on državljanin te države, svoje boravište zasnovao u drugoj državi, ne može izvesti samo na temelju toga da je prvonavedenoj državi naveo prijavljenu adresu („trenutačna” adresa) koja se nalazi u drugoj državi Europske unije, ako je dužniku nemoguće dokazati da se u cijelosti preselio u potonju državu i da nema adresu na državnom području države suda pred kojim je pokrenut postupak? Je li u tom slučaju bitno to kada je predana prijava trenutačne adrese.

4. Ako se na prvo potpitanje trećeg prethodnog pitanja odgovori na način da je izdavanje platnog naloga dopušteno, je li tada prema članku 4. stavku 1. Uredbe (EZ) br. 1215/2012, u vezi s načinom na koji su članak 22. stavci 1. i 2. Uredbe (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima protumačeni u presudi u predmetu C-325/11, Alder, i u vezi s načelom djelotvorne primjene prava Unije prilikom izvršavanja nacionalne postupovne autonomije, dopušteno da kada postupa po zahtjevu za izdavanje platnog naloga u postupku bez dužnikova sudjelovanja nacionalni sud države, u kojoj državljani ne mogu odjaviti svoju prijavljenu adresu na državnom području te države i premjestiti je u drugu državu, pribavi u skladu s člankom 7. Uredbe (EU) br. 2020/1784 od tijela države, u kojoj dužnik ima prijavljenu adresu, informacije o njegovoj tamošnjoj adresi i datumu tamošnje prijave, kako bi ustanovio stvarno uobičajeno boravište dužnika prije donošenja konačne odluke u predmetu?

Odredbe i sudska praksa prava Unije

Ugovor o funkcioniranju Europske unije, članak 18. stavak 1. i članak 21.

Povelja Europske unije o temeljnim pravima, članak 47. stavak 2.

Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, članak 4. stavak 1., članak 5. stavak 1. i članak 62. stavak 1.

Uredba (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima (dostava pismena), članci 7. i 22.

Presuda Suda od 19. prosinca 2012., Alder, C-325/11, EU:C:2012:824

Presuda Suda od 9. rujna 2021., Toplofikacija Sofija i dr., C-208/20 i C-256/20, EU:C:2021:719; prethodna pitanja u ovom predmetu djelomično se podudaraju s pitanjima koja su u spojenim predmetima C-208/20 i C-256/20 upućena u odnosu na mogućnost suda da svoju nadležnost ispita nakon što je već izdao platni nalog. Bitna razlika sastoji se u ovom predmetu u tome da sud želi zasnovati svoju nadležnost na podacima koje je pribavio *prije* izdavanja platnog naloga.

Nacionalni propisi i sudska praksa

Zakon za zadalženiata i dogovorite (Zakon o obveznim odnosima i ugovorima, daljnjem tekstu: ZZD), članak 68. točka (a)

Graždanski procesualen kodeks (Zakon o građanskom postupku, u daljnjem tekstu: GPK), članci 38., 40. do 48., 53., 246., 282., 410., 411., 413. do 416., 419. i 423.

Kodeks na međunarodnoto častno pravo (Zakonik o međunarodnom privatnom pravu, u daljnjem tekstu: KMChP), članci 4. i 48.

Zakon za građanskata registracija (Zakon o građanskopravnim statusnim pitanjima, u daljnjem tekstu: ZGR), članci 3., 90., 93., 94. i 96.

Presuda o tumačenju br. 4/2013 Obštog sabranija na građanskata i trgovskata kolegij (opća sjednica građanskih i trgovačkih vijeća, u daljnjem tekstu: OSGTK) Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, u daljnjem tekstu: VKS) od 18. lipnja 2014.

Kratak prikaz činjeničnog stanja i postupka

- 1 Podnositelj zahtjeva u postupku za izdavanje platnog naloga je „Toplofikacija Sofija” EAD, društvo registrirano u skladu s bugarskim pravom.
- 2 Dužnik još nije sudjelovao u postupku za izdavanje platnog naloga jer do toga dolazi tek nakon što je sud, ako je nadležan, izdao platni nalog. No, postupak se treba voditi protiv bugarskog državljanina, osobe V. Z. A.
- 3 Dana 6. ožujka 2023. podnositelj zahtjeva je od suda koji je uputio zahtjev zatražio izdavanje platnog naloga protiv dužnika zbog novčane tražbine koja proizlazi iz toga što je on vlasnik nekretnine, koja se grije putem mreže centralnog grijanja (stana koji se nalazi u zgradi u suvlasništvu), i nije platio za isporučenu energiju. Podnositelj zahtjeva potražuje tražbinu u iznosu od 700,61 bugarskih

leva (BGN) za energiju isporučenu između 15. rujna 2020. i 22. veljače 2023. zajedno s kamatama.

- 4 Sud je po službenoj dužnosti pribavio informacije iz registra stanovništva za ožujak 2023. Prema tim podacima dužnik, osoba V. Z. A., ima stalnu adresu u Sofiji (Bugarska) prijavljenu 2000. i od 6. ožujka 2010. trenutačnu adresu u drugoj državi članici Europske unije koja je prijavljena bugarskim tijelima. Bugarskim pravom nije predviđena mogućnost navođenja određene trenutačne adrese u inozemstvu, nego se samo zabilježi u kojoj se drugoj državi ona nalazi.

Bitni argumenti stranaka glavnog postupka

- 5 Sud koji je uputio zahtjev ne navodi je li se podnositelj zahtjeva u glavnom postupku očitovao o zahtjevu za prethodnu odluku.

Kratak prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

Prvo i drugo prethodno pitanje

- 6 Zahtjevom za prethodnu odluku treba razjasniti koje zahtjeve pravo Unije (osobito pravila u članku 4. stavku 1. i članku 5. stavku 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012, prema kojima osobe s domicilom na državnom području države članice mogu biti tužene samo tamo gdje imaju domicil) postavlja pred nacionalne sudove, kada protustranka u jednostranačkom postupku ne može prije donošenja konačne odluke niti osporavati niti izričito priznati nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak. Ovdje se radi o postupku za izdavanje platnog naloga u kojem sud pred kojim je pokrenut postupak ispituje prvenstveno u formalnom pogledu zahtjev podnositelja zahtjeva (vjerovnika) i poziva tuženika (dužnika) da se izjasni, osporava li potraživanu tražbinu. Ako dužnik ne osporava tražbinu, dolazi u položaj osobe kojoj je naloženo plaćanje.
- 7 Prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev Sud je u svojoj presudi od 9. rujna 2021., Toplofikacija Sofija i dr. (C-208/20 i C-256/20, EU:C:2021:719), već odlučio da sud koji je izdao platni nalog ne može isti staviti izvan snage, ako utvrdi da dužnik nema adresu u državi u kojoj se vodi postupak. U takvom bi slučaju trebalo pokrenuti ovrhu i dužnik bi se mogao, ako tijekom ovršnog postupka sazna za doneseno rješenje, braniti pravnim sredstvom koje je predviđeno u nacionalnom pravu i na koje upućuje presuda o tumačenju br. 4/2013 OSGTK-a VKS-a.
- 8 Prema navedenoj presudi o tumačenju br. 4/2013 OSGTK-a VKS-a, iako su okolnosti uređene u članku 411. stavku 2. točki 4. (stalna adresa u Bugarskoj) i točki 5. (uobičajeno boravište u Bugarskoj) GPK-a pretpostavke za izdavanje platnog naloga, njih ne treba po prirodi ispitati prije dostave već donesenog naloga. Ako se ispostavi da je nalog donesen protiv dužnika koji uopće nema stalnu adresu u Republici Bugarskoj, sud koji je izdao platni nalog treba po

službenoj dužnosti staviti nalog izvan snage. Ako dužnik ipak ima stalnu adresu, ali ne i uobičajeno boravište u tuzemstvu, tada sud koji je izdao platni nalog ne može staviti doneseni nalog izvan snage. Naime, sud koji je izdao platni nalog ispituje samo ima li dužnik stalnu adresu u Republici Bugarskoj i, ako je to slučaj, uredna dostava može se izvršiti putem druge osobe ili stavljanjem obavijesti, tako da se ne ispituje ima li osoba uobičajeno boravište u tuzemstvu.

- 9 Prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev rješenje koje je VKS odabrao u odnosu na određivanje uobičajenog boravišta dužnika kao posebne pretpostavke nacionalnog prava za izdavanje platnog naloga problematično je stoga jer je krajnje restriktivno i ne uzima u obzir djelotvornu primjenu apsolutne pretpostavke iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 1215/2012, prema kojoj dužnik, koji ima domicil u Uniji, može osim u posebnim slučajevima biti tužen samo u državi u kojoj ima domicil.
- 10 Poteškoća se sastoji od toga da se platni nalog protiv dužnika, koji ima prijavljenu adresu u Bugarskoj, praktički uvijek donosi neovisno o tome, je li on naveo adresu i u inozemstvu. Naime, prema nacionalom pravu (članak 411. stavak 1. GPK-a u vezi s člankom 93. stavcima 1. i 2. ZGR-a) domicil dužnika, protiv kojeg je bugarski sud izdao platni nalog, određuje se prema tome, može li se utvrditi stalna adresa dužnika, a u skladu s člankom 93. stavcima 2. i 4. ZGR-a bugarski državljanin uvijek ima svoju stalnu adresu na državnom području Bugarske i ne može je promijeniti niti ako se preseli u drugu državu članicu. Time je za bugarske državljane znatno otežano ostvarivanje prava na slobodno kretanje osoba i slobodan odabir domicila zajamčenog člankom 21. UFEU-a jer prilikom ostvarivanja prava poslovnog nastana u drugoj državi bugarski državljani ostaju, naime, vezani uz bugarsko državno područje te su i nadalje obvezani, imati nekoga na državnom području Bugarske koji tamo prima njihovu korespondenciju. Inače bi mogli biti „žrtve” platnog naloga koji je izdan protiv njih i protiv kojeg se samo vrlo teško mogu obraniti.
- 11 To stavlja bugarske državljane, koji su se koristili svojim pravom na slobodno kretanje osoba i svojim pravom poslovnog nastana u drugoj državi članici Unije, u situaciju moguće „obrnute” diskriminacije na temelju državljanstva koja krši članak 18. UFEU-a. Naime, državljani drugih država članica Unije, koji trajno žive u Bugarskoj, pozivat će se prema članku 53. GPK-a na adresi koju su priopćili imigracijskim tijelima i koja (prema članku 3. stavku 2. točki 2. u vezi s člancima 93. i 94. ZGR-a) obuhvaća stalnu i trenutačnu adresu. Ako ti državljani drugih država članica okončaju svoje boravište u Bugarskoj, oni se odjavljuju te time prestaje i nadležnost bugarskih sudova za izdavanje platnih naloga protiv njih. Nasuprot tomu, bugarski državljani ne mogu odjaviti svoju stalnu adresu te su i nadalje obvezani imati nekoga kao primatelja u Bugarskoj koje je spreman primiti obavijesti. Time se prema njima postupa drukčije nego prema stranim državljanima, pri čemu kao razlog za to postupanje zakon navodi samo pojednostavljenje za upravna tijela.

- 12 Osim toga, s obzirom na članak 94. stavak 3. ZGR-a („Trenutačna adresa bugarskih državljana koji žive u inozemstvu upisuje se u registar stanovništva samo s nazivom zemlje u kojoj žive) ne postoji mogućnost za bugarskog državljana da bugarskoj državi priopći točnu adresu izvan Bugarske na kojoj stanuje i na kojoj može primiti svoju korespondenciju. Također ne postoji mogućnost službeno ostaviti telefonski broj za kontakt ili navesti elektronički kanal za komunikaciju. Bugarska država praktički zabranjuje svojim državljanima da navedu način za kontaktiranje na koji se može doći do njih izvan njezina državnog područja.
- 13 Za ishod postupka za izdavanje platnog naloga, čije pokretanje dužnik ne može predvidjeti, od odlučujuće je važnosti to da se nalog doista dostavi dužniku na način koji mu omogućuje obranu od njega. Tako bi on mogao ostvariti svoja prava u sudskom postupku, ali ta su prava restriktivnom primjenom odredbi o prijavi adrese u inozemstvu i presudom o tumačenju br. 4/2013 OSGTK-a VKS-a znatno ograničena, jer prema toj presudi o tumačenju nije dopušteno da nacionalni sud pred kojim je pokrenut postupak odbije izdati platni nalog, ako je dužnik bugarski državljanin koji je naveo trenutačnu adresu u inozemstvu.
- 14 Stoga, s jedne strane, valja odgovoriti na pitanje je li u skladu s člankom 5. stavkom 1. Uredbe br. 1215/2012 to da se međunarodna nadležnost nacionalnih sudova za izdavanje platnih naloga ravna prema nacionalnom pojmu domicila vezanom uz stalnu adresu koja se ne može nalaziti u inozemstvu. S druge strane valja ispitati, je li u skladu s tom odredbom to da se radi određivanja domicila sud pred kojim je pokrenut postupak ne smije koristiti podacima o trenutačnoj prijavljenoj adresi dužnika, kako je to navedeno u presudi o tumačenju br. 4/2013 OSGTK-a VKS-a.

Treće prethodno pitanje

- 15 Valja uputiti na to da iako je pravilo u članku 5. stavku 1. Uredbe br. 1215/2012 (osobe koje imaju domicil u Uniji moraju se tužiti u mjestu njihova domicila) obvezujuće za države članice, ono ne važi beziznimno jer Uredba predviđa niz posebnih nadležnosti za sporove iz određenih vrsta posebnih pravnih odnosa. U ovom slučaju postoji ugovor o isporuci toplinske energije za nekretninu u gradu Sofiji, tako da je prema članku 7. točki 1. podtočki (b) drugoj alineji (alternativno prema točki (a)) Uredbe br. 1215/2012 zasnovana nadležnost bugarskih sudova na temelju ugovornog mjesta izvršenja. No, to ne znači da je pitanje postoji li domicil u Bugarskoj nebitno za odlučivanje o sporu u tijeku pred sudom koji je uputio zahtjev, ako se ta okolnost uzme u obzir.
- 16 To je zato što izdavanje platnog naloga prema nacionalnom pravu nije opći postupak za rješavanje građanskopravnih sporova, nego vrsta pojednostavljenja za određene vjerovnike kojim se može koristiti samo u slučaju postojanja niza posebnih pretpostavki. Jedna od tih pretpostavki prema bugarskom pravu jest ta da dužnik mora u Bugarskoj imati svoje uobičajeno boravište. Ta pretpostavka ne

proizlazi iz prava Unije, nego iz nacionalnog prava; budući da ju je uvela država, podliježe zabrani diskriminacije iz članka 18. UFEU-a.

- 17 U tim okolnostima na drugo pitanje treba odgovoriti samo u odnosu na to, je li zabrana za nacionalne sudove izrečena presudom o tumačenju br. 4/2013 OSGTK-a VKS-a da trenutačnu adresu smatraju indicijom za to da dužnik nema uobičajeno boravište u Bugarskoj dopuštena s obzirom na to da dovodi do „obrnute” diskriminacije (članak 18. UFEU-a). U ovom su slučaju bugarski državljani koji napuste Bugarsku stavljeni u nepovoljan položaj jer prema sudskoj praksi moraju imati korespondenta u tuzemstvu kako bi se mogli braniti od izdavanja platnog naloga usmjerenog protiv sebe, zato što sud nema mogućnost po službenoj dužnosti uzeti u obzir njihovu prijavu da su svoj domicil premjestili u drugu državu članicu. Nasuprot tomu, za osobe sa stranim državljanstvom, koje u Bugarskoj imaju svoje uobičajeno boravište i napuste zemlju, takva obveza ne postoji te s njihovim odlaskom bugarski sudovi u potpunosti gube i nadležnost za izdavanje platnih naloga.

Četvrto prethodno pitanje

- 18 Ako se slijede zahtjevi iz presude o tumačenju br. 4/2013 OSGTK-a VKS-a (prema kojima navođenje trenutačne prijavljene adrese u drugoj državi članici, ako je dužnik bugarski državljanin, nije dostatna indicija za to da on u drugoj državi ima svoje uobičajeno boravište u smislu postupovnopравnih pretpostavki za izdavanje platnog naloga), za sud koji je uputio zahtjev postavlja se pitanje, može li on te postupovne pretpostavke ipak ispitati po službenoj dužnosti s obzirom na svoje vlastite dužnosti na temelju prava Unije, iako VKS to zabranjuje.
- 19 U svojoj presudi od 19. prosinca 2012., Alder (C-325/11, EU:C:2012:824), Sud je osobito utvrdio da se ne primjenjuju nacionalni propisi, prema kojima je stranka sudskog postupka, koja svoje boravište ima u državi članici Unije različitoj od države suda pred kojim je pokrenut postupak, obvezana imenovati primatelja u potonjoj državi. U ovom slučaju područje primjene takvog pravila treba proširiti jer se prema bugarskom pravu platni nalog izdan protiv dužnika dostavlja na njegove prijavljene adrese u tuzemstvu.
- 20 Kako bi se osiguralo djelotvorno prenošenje zahtjeva utvrđenih u presudi Alder da se sudska pismena ne moraju dostaviti samo u državi suda pred kojim je pokrenut postupak, sud koji je uputio zahtjev smatra stoga da odredba u članku 22. Uredbe br. 2020/1784 (ako je i dostava naloga u ovom predmetu potrebna) možda zahtijeva da u slučajevima u kojima postoji uporište za to da dužnik, koji je bugarski državljanin, ima trenutačnu adresu u inozemstvu sud koji je uputio zahtjev pribavi daljnje informacije o uobičajenom boravištu tog državljanina.
- 21 Djelotvorna primjena pravila u članku 4. stavku 1. Uredbe br. 1215/2012, prema kojem se dužnika načelno mora tužiti u mjestu njegova domicila, zahtijeva stoga da domicil dužnika utvrdi nacionalni sud koji platne naloge načelno treba izdati samo protiv osoba koje svoje uobičajeno boravište imaju na državnom području

države tog suda. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se zato što nacionalno pravo ne nudi mogućnost utvrđivanja adrese dužnika izvan Bugarske on mora koristiti mogućnošću predviđenom u članku 7. Uredbe br. 2020/1784 da ustanovi adresu u inozemstvu.

RADNI DOKUMENT